

PROMICANJE INTERKULTURALIZMA U ŠKOLSKOM OKRUŽENJU

MARIJA BUTERIN

Sveučilište u Zadru, Odjel za pedagogiju
University of Zadar, Department of pedagogy

UDK: 37:316.73

Prethodno priopćenje / *Preliminary communication*

Primljeno / *Received*: 28. XI. 2011.

Afirmacija razumijevanja i prihvaćanja između pripadnika različitih kultura predstavlja jedan od temeljnih zadataka odgojno-obrazovnih sustava u suvremenim demokratskim društvima. Kako bi se taj zadatak što uspješnije realizirao, ističe se važnost uvođenja interkulturalizma kao dimenzije cjelokupne odgojno-obrazovne djelatnosti.

Polazeći od shvaćanja prema kojem odgojno-obrazovne ustanove imaju važnu ulogu u formiranju interkulturalnog razumijevanja, vrijednosti, stavova i ponašanja njenih članova, u radu se razmatra problematika promicanja interkulturalizma u školskom okruženju. Na temelju pregleda dosadašnjih istraživanja, razmatraju se različita područja i obilježja odgojno-obrazovnog djelovanja te s njima povezane pretpostavke za izgradnju škole kao mjesta interkulturalnog učenja.

KLJUČNE RIJEČI: *interkulturalizam, interkulturalni odgoj i obrazovanje, kulturna različitost, školsko okruženje*

UVOD

Kulturno uslozljavanje društva, uslijed povećanja migracijskih tokova i pojave raznovrsnih stilova života, predstavlja jedno od temeljnih obilježja 21. stoljeća. To se odrazilo i na područje odgoja i obrazovanja. Monokulturalnost je kao način života postala društveno neodrživa, a afirmacija razumijevanja i prihvaćanja između pripadnika različitih kultura postaje odgojno-obrazovni zahtjev u suvremenim demokratskim društvima¹.

Iako mu se pripisuju brojna značenja, interkulturalizam se najčešće definira kao uspostava pozitivnih odnosa razmjene, aktivno razumijevanje, jednakopravna mogućnost razvoja kulturnog identiteta i međusobno obogaćivanje pripadnika različitih kultura (Perotti, 1995; Previšić i sur., 2004; Jagić, 2005). Jedan od vodećih teoretičara na području interkulturalnog odgoja i obrazovanja, James Banks ističe kako uvažavanje vlastite, ali i drugih kultura ima iznimno važnu ulogu u odgojno-obrazovnom procesu. U suprotnom, ukoliko su unutar školskog života i obrazovnih kurikuluma isključene druge kulture ili im

¹ Unutar *Nacionalnog okvirnog kurikuluma za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje* (2010), kao dokumenta obrazovne politike Republike Hrvatske,

interkulturalizam je uveden kao kurikulumsko načelo, kao dio međupredmetne teme - *Građanskog odgoja i obrazovanja*, te u okviru ishoda učenja pojedinih nastavnih predmeta.

se ne pridaje adekvatna pažnja, može doći do školskog i socijalnog otuđenja učenika koji pripadaju manjinskim skupinama (Banks, 1988; 1999). Takva situacija može u određenoj mjeri rezultirati socijalnim otuđenjem učenika koji pripadaju većinskoj kulturi, koji su uslijed prevlasti monokulturalnog pristupa poučavanju i učenju uskraćeni za stjecanje važnih multikulturalnih iskustava. Hernández (1989) učinkovito obrazovanje izjednačava s interkulturalnim odgojem i obrazovanjem, odnosno odgojem i obrazovanjem koji uvažava svjetonazor različitih naroda i kultura. Takva shvaćanja polaze od poimanja čovjeka kao aktivnog stvaraoca kulture (Rey, 1997) i kulturne raznolikosti kao vrijednosti za društvo, njegove članove i društvene institucije, odnosno za njihovo obogaćivanje, koheziju, a time i kulturni te društveni održivi razvoj.

Važna odrednica razvoja interkulturalizma, u kojem odgoj i obrazovanje ima temeljnu ulogu, jest promišljanje pretpostavki njegove afirmacije. Prema Banksu (1999) prepreku razvoju interkulturalizma predstavljaju dva pogrešna pristupa koja se mogu naznačiti kao parcijalni i pesimistični. Takozvani parcijalni pristup podrazumijeva uvjerenje da je interkulturalni odgoj i obrazovanje relevantan samo za manji broj učenika, i to pripadnike manjinskih skupina, dok drugi pristup, kojega možemo naznačiti kao pesimistični, podrazumijeva uvjerenje prema kojemu promicanje interkulturalizma dovodi do podjele društva. Rješenje efikasne primjene Banks vidi u promjeni takvih uvjerenja prema shvaćanju da je interkulturalni odgoj i obrazovanje relevantan za sve učenike te da predstavlja čimbenik socijalne kohezije multikulturalnog društva koje je već u velikoj mjeri podijeljeno.

Keast i Leganger-Krogstad (2006) razmatraju ulogu uvjerenja o odgoju i obrazovanju. Ističu kako članovi školske zajednice svjesno ili nesvjesno oblikuju zajedničko razumijevanje odgojno-obrazovne prakse prema kojem žive svoj profesionalni i učenički život te u konačnici formiraju identitet škole. To se odražava na koncipiranje i promicanje interkulturalizma unutar odgojno-obrazovne ustanove. Prema Banksu (1995) mogu se razlikovati tri vrste programa interkulturalnog obrazovanja koja se temelje na različitim razumijevanjima svrhe i načinima promicanja interkulturalizma.

- Programi usmjereni ka kulturno i/ili jezično "*drugačijim*" *učenicima*. Predstavljaju programe kompenzacijske ili tranzicijske naravi čija se realizacija svodi na pomoć učenicima koji pripadaju manjinskim skupinama kako bi se nesmetano uključili u redovnu nastavu.
- Programi usmjereni na *sadržaj*. Predstavljaju programe kojima je cilj poučavanje i učenje o kulturnim razlikama ili im je cilj kulturalno razumijevanje, a realiziraju se uvođenjem višestраних kulturnih gledišta u postojeće nastavne programe i proces poučavanja i učenja.
- Programi usmjereni na *zajednicu*. Predstavljaju obrazovne programe kojima je cilj unaprjeđenje humanih odnosa u školi i široj zajednici. Realiziraju se promicanjem interkulturalnog razumijevanja, suzbijanjem predrasuda, njegovanjem suradničkog učenja i socijalne inicijative na razini škole, odnosno cjelokupnog odgojno-obrazovnog djelovanja škole.

Među brojnim autorima postoji slaganje da su multidimenzionalnost, složenost i nepredvidivost temeljna obilježja odgojno-obrazovnog procesa. Oni prosvjetni djelatnici koji se isključivo usmjeravaju na predvidive i očekivane pojave, s vremenom postaju

neosjetljivi na pojavu neplaniranih i nepredvidivih, te ponekad i nelogičnih situacija, kojima obiluje odgojno-obrazovna praksa (Fullan, 1993). Budući da su izvori interkulturalnog učenja brojni, te često impliciraju raznolik afektivan angažman i ponašanje pojedinca (od opiranja i ravnodušnosti, preko toleriranja i djelomičnog prihvatanja pa sve do istinskog razumijevanja i uvažavanja), afirmacija interkulturalizma predstavlja izrazito složen i zahtijevan odgojni zadatak.

ŠKOLSKO OKRUŽENJE I NJEGOV ZNAČAJ

Brojni autori promišljaju odgojno-obrazovno okruženje kao trećeg odgajatelja. Ukoliko je dobro kreirano, može uvelike podržati i unaprijediti sva područja učenja i razvoja, kao što ih nedostatno i loše planirano okruženje može omesti (Darragh, 2006). Problematika poticajnog školskog okruženja sastavni je dio suvremene pedagoške diskusije o razvoju interkulturalne kompetencije². Prema Lerschovom (2005) razmatranju kompetencijskog modela, stjecanje i iskazivanje interkulturalne kompetencije je neraskidivo povezana sa *situacijom*, odnosno načinima i okolnostima u kojoj se ta kompetencija stječe ili iskazuje. Stoga se razvoj kompetencija, pa tako i interkulturalne, ne bi trebao oslanjati samo na usvajanje nastavnih sadržaja i nastavnikov rad, već važnu ulogu ima cjelokupna odgojno-obrazovna djelatnost unutar škole.

Kao što Gay (2000) ističe, ukoliko želimo pridonijeti stvaranju interkulturalnoga kurikulumu potrebno je unaprijediti okruženje u kojem se odvija učenje i poučavanje. To podrazumijeva holistički pristup u promišljanju šireg odgojno-obrazovnog okruženja u kojem se razvija interkulturalna kompetencija. Kako bi nastavnici, pedagozi i drugi članovi škole mogli osvijestiti i razviti sredstva za stvaranje prikladnog okruženja za interkulturalno učenje, nameće se potreba permanantnog preispitivanja različitih područja odgojno-obrazovnog djelovanja škole s obzirom na temeljna interkulturalna načela, kao i integriranja rezultata (samo)vrednovanja u školski kurikulum kao razvojni cilj koji se temelji na potrebama i specifičnostima svake škole. Tek se tada odgojno-obrazovna ustanova može promatrati kao okruženje u kojem se promišljeno i sustavno otklanjaju stereotipi i predrasude, smanjuju distance te promiče razumijevanje i uvažavanje međukulturalnih razlika.

PROMICANJE INTERKULTURALIZMA U ŠKOLSKOM OKRUŽENJU

Interkulturalni odgoj i obrazovanje po svojoj naravi predstavlja sadržaj cjeloživotnog učenja, pa se zato odnosi na sve razine formalnog odgoja i obrazovanja. No pri tom treba imati na umu da je razdoblje života djece i mladih do njihove punoljetnosti najoptimalnije za razvoj razumijevanja, vrijednosti, stavova i sposobnosti potrebnih za uvažavanje i prihvatanje kulturne različitosti.

² Prema Bennett i Bennett (2001) interkulturalna kompetencija predstavlja sposobnost učinkovitog komuniciranja i adekvatnog ophođenja u različitim kulturnim kontekstima.

U okviru rasprave o provedbi interkulturalizma u školskom okruženju ne postoji konsenzus. Njega je teško ostvariti jer svaka škola, s obzirom na problematiku kulturne različitosti, predstavlja posebnost za sebe. Međutim, imajući na umu da su izvori interkulturalnog učenja višestruki i raznoliki, za učinkovito promicanje interkulturalizma od primarne je važnosti koherentnost i konzistentnost sveukupnih odgojno-obrazovnih nastojanja škole.

Prema Yeo (2006) brojni programi interkulturalnog obrazovanja se nisu pokazali učinkovitim. Jedan od ključnih razloga se sastoji u tome što su pokrenuti bez prethodnog preispitivanja odgojno-obrazovnog okruženja u kojoj se takav program provodi. Stoga važno pitanje koje učitelji, nastavnici, pedagozi i drugi članovi školske zajednice trebaju postaviti jest sljedeće: "Pruža li ova škola poticajno okruženje za interkulturalno učenje i poučavanje?". Odgovor na to pitanje ističe važnost promišljanja i preispitivanja interkulturalne dimenzije cjelokupnog odgojno-obrazovnog djelovanja. Na temelju pregleda različitih promišljanja i istraživanja (Keast i Leganger-Krogstad, 2006; Spajić-Vrkaš i sur., 2006; Yeo, 2006), mogu se identificirati sljedeća područja odgojno-obrazovnog djelovanja škole koja su važna za afirmaciju interkulturalizma: vrijednosti, razvojni plan i pravila, vođenje i upravljanje, kurikulum, poučavanje i osposobljenost nastavnika, ozračje, sredstva i uvjeti učenja i poučavanja te suradnja.

VRIJEDNOSTI

Budući da predstavljaju polazište za određivanje prioriteta škole, vrijednosti bi trebale odražavati multikulturalnost okruženja i interkulturalna načela. Ukoliko vrijednosti škole ne odražavaju važnost uzajamnog razumijevanja i prihvaćanja kulturne različitosti, malo je vjerojatno da će se kompetencije za život i rad u globalnom multikulturalnom svijetu poticati kao jedan od relevantnih odgojno-obrazovnih ciljeva. Prema Keast i Leganger-Krogstad (2006) ravnatelji, stručno-razvojna služba, učenici, nastavno i nenastavno osoblje škole, roditelji i šira zajednica bi trebali permanentno preispitivati sljedeće: Što predstavlja temelj za određivanje vrijednosti i ciljeva odgojno-obrazovne ustanove (društvo, dominantna kultura, odgojne i obrazovne potrebe članova škole i lokalne zajednice, ili nešto drugo)? Tko ih definira i promiče? Jesu li vrijednosti škole donesene na temelju konsenzusa relevantnih sudionika? Jesu li poznate javnosti?

RAZVOJNI PLAN I PRAVILA

Razvojni plan škole podrazumijeva strategiju za promicanje interkulturalizma s gledišta vrijednosne usmjerenosti i prioriteta ka njihovoj konkretnoj provedbi u praksi. Uključivanjem problematike uzajamnog razumijevanja i prihvaćanja unutar razvojnog plana škole svim sudionicima se ukazuje kako i zašto je kulturna raznolikost važna za školu. Kako bi se osigurala interkulturalna dimenzija razvojnog plana, članovi škole bi trebali preispitivati sljedeće: Ističe li se kulturna raznolikost kao vrijednost unutar razvojnog plana škole? Je li interkulturalni odgoj i obrazovanje jedan od prioriteta razvojnog plana škole? Raspolaze li škola razrađenim planom, postupcima i instrumentima za provedbu i unaprjeđivanje interkulturalnog odgoja i obrazovanja u različitim područjima djelovanja? Djeluje li škola u skladu s razvojnim planom i postavljenim prioritetima?

Uz razvojni se plan ističe i važnost školskog pravilnika. Pravila škole se mogu promatrati kao operacionalizirane vrijednosti i prioriteti u obliku eksplicitnih regulativa kojima se uređuje život i rad unutar multikulturalne odgojno-obrazovne ustanove. Postojanje adekvatnih pravila sprječava zanemarivanje ili umanjivanje važnosti interkulturalne problematike. Osiguravanje interkulturalne dimenzije pravila škole podrazumijeva važnost preispitivanja sljedećeg: Postoji li inkluzivna upisna politika? U kojoj mjeri pravila, kojima se regulira način ophođenja, promoviraju vrijednosti kulturne različitosti, međusobnog razumijevanja i uvažavanja? Zabranjuje li se izrijeком svaki oblik diskriminacije? Raspolaze li škola s razrađenim mjerama i postupcima mirnog rješavanja sukoba? Jesu li s njima upoznati svi sudionici? Primjenjuju li se dosljedno?

VOĐENJE I UPRAVLJANJE

Ravnatelji i drugi pojedinci u funkciji vođenja i upravljanja školom imaju važnu ulogu afirmaciji interkulturalizma budući da usvajaju i provode u praksu vrijednosti i pravila odgojno-obrazovne ustanove te svojim ponašanjem mogu poslužiti kao primjer drugim članovima škole. U tom smislu važno je preispitati sljedeće: Ističu li ravnatelji, pedagozi i drugi stručni suradnici vrijednost kulturne raznolikosti, uzajamnog razumijevanja i prihvatanja? Njeguju li suradničke odnose sa svim sudionicima odgojno-obrazovnog procesa? Podupiru li aktivno uvođenje i unaprjeđivanje interkulturalnog odgoja i obrazovanja u svim dimenzijama školskog života?

KURIKULUM

Prema Coelhu (1998) interkulturalna dimenzija kurikuluma pruža mogućnost svim učenicima da nauče više o drugima, pridonosi stvaranju okruženja u kojem se potiče uvažavanje različitosti kao i uspostavljanju međukulturalnog dijaloga. To podrazumijeva suradnju pedagoga i drugih stručnih suradnika, nastavnika, roditelja, učenika i drugih sudionika pri analizi interkulturalne dimenzije kurikuluma koja obuhvaća sljedeća pitanja: Je li interkulturalni odgoj i obrazovanje jedan od zadataka kurikuluma? Je li uključen u cilj i zadatke svih nastavnih predmeta? Je li uključen u zadatke izvannastavnih aktivnosti? U kojoj mjeri kurikulum odgovara potrebama sve djece? Provodi li se revizija interkulturalnih sadržaja? Koje su kulture uzete u obzir i zašto? U kojoj se mjeri različite kulture promatraju kao jednakovrijedne?

POUČAVANJE I OSPOSOBLJENOST NASTAVNIKA

Nastavnici su središnje figure u prenošenju interkulturalne dimenzije kurikuluma i stvaranju okruženja uzajamnog poštivanja, razumijevanja i prihvatanja. Stoga bi trebali osvijestiti vlastiti pristup poučavanju te uvidjeti da li svojim načinom rada podržavaju individualne potrebe učenika, potiču li poštivanje kulturnih razlika i suradničke oblike učenja. Osiguravanje interkulturalne dimenzije u poučavanju podrazumijeva važnost preispitivanja sljedećeg: Poučavaju li se različite kulture? Poučavaju li se sličnosti i razlike između kultura? Poučavaju li se argumentirano i sustavno? U kojoj mjeri se u poučavanju

polazi od kulture svakog učenika? Promatra li se kulturološki razvoj svakog učenika kao svrha interkulturalnog odgoja i obrazovanja? Jesu li teme i sadržaji poučavanja svakog nastavnog predmeta usklađeni s temeljnim interkulturalnim načelima? Primjenjuju li se nastavne metode koje potiču aktivne, iskustvene, suradničke, problemske i istraživačke oblike učenja? Sudjeluju li učenici u određivanju zadataka, tema, sadržaja i načina provedbe interkulturalnog odgoja i obrazovanja? Potiču li se učenici na izražavanje različita pogleda i stajališta? Osvještava li se učenike o štetnosti stereotipa? Poučavaju li se učenici o učinkovitoj međukulturalnoj komunikaciji?

S obzirom na problematiku osposobljenosti nastavnika za provođenje interkulturalnog odgoja i obrazovanja, važno je preispitati sljedeće: U kojoj su mjeri nastavnici osposobljeni i motivirani za interkulturalno poučavanje? Pružaju li se nastavnicima prilike za interkulturalno osposobljavanje? U kojoj mjeri koriste stečena znanja i sposobnosti na području interkulturalnog odgoja i obrazovanja? Surađuju li nastavnici međusobno na uključivanju interkulturalnog odgoja i obrazovanja u izvedbene programe svojih nastavnih predmeta? Unaprjeđuju li redovito svoja znanja, vještine, te sposobnosti i stavove za rad u području interkulturalnog odgoja i obrazovanja i na koji način?

OZRAČJE

Prema Yeo (2006) ozračje osjetljivo na kulturalnu različitost jest ono u kojem se: visoko cijeni poštivanje i uvažavanje kulturnih razlika, ohrabruje i potiče slobodno i otvoreno izražavanje stajališta, ideja i uvjerenja, promiče razumijevanje među pripadnicima različitih kultura, pripadnici manjinskih skupina uključuju u društvena okupljanja, slave kulturne razlike, pripadnici različitih kulturnih skupina međusobno druže, tj. ono koje pruža podržavajuće okruženje za sve sudionike. Osiguravanje interkulturalne dimenzije ozračja podrazumijeva važnost preispitivanja sljedećeg: Prevladava li ozračje uzajamnog razumijevanja i prihvaćanja i suradnje? Promiče li škola interkulturalne vrijednosti, pravde, jednakosti, kulturne raznolikosti, suradnje i nenasilja? Osjeća li se u školi duh zajedništva i pripadnosti? Jesu li međusobni odnosi prožeti tolerancijom, uzajamnim poštovanjem i prihvaćanjem, demokratičnošću? Primjenjuju li se pravila škole s obzirom na problematiku kulturalne različitosti?

SREDSTVA I UVJETI POUČAVANJA I UČENJA

Za promicanje interkulturalizma, nužno je postojanje i dostupnost odgovarajućih sredstava i uvjeta za poučavanje i učenje. U tom smislu, važno je preispitati sljedeće: Raspolaze li škola sa zadovoljavajućim sredstvima i uvjetima za provođenje interkulturalnog odgoja i obrazovanja (literatura, odgovarajući prostor i oprema i sl.)? Vodi li se računa o kulturi učenika pri odabiru sredstava za interkulturalni odgoj i obrazovanje? Jesu li sredstva jednako dostupna svim sudionicima? Jesu li su osigurana sredstva za potrebe stručnog usavršavanja nastavnika i drugog stručnog osoblja na području interkulturalnog odgoja i obrazovanja? Organiziraju li se tematska događanja i aktivnosti za promicanje razumijevanja među pripadnicima različitih kultura? Odražavaju li različiti predmeti, fond knjižnice i drugo različite kulturne svjetonazore?

SURADNJA

Uspostavljanje suradnje s relevantnim izvanškolskim akterima čini važnu sastavnicu u promicanju interkulturalizma. Osiguravanje interkulturalne dimenzije suradnje podrazumijeva važnost preispitivanja sljedećeg: Pozivaju li se u školu gostujući govornici koji pripadaju manjinskim skupinama? Surađuje li škola za potrebe realizacije interkulturalnog odgoja i obrazovanja s roditeljima, predstavnicima lokalne zajednice i civilnog društva, sa stručnim, istraživačkim i visokoškolskim institucijama? Potiču li se učenici na korištenje resursa lokalne zajednice u okviru interkulturalnog odgoja i obrazovanja?

UMJESTO ZAKLJUČKA

Unatoč prepoznatoj važnosti škole u promicanju uzajamnog razumijevanja i prihvatanja između pripadnika različitih kultura, još uvijek postoji raskorak između politike i prakse interkulturalnog odgoja i obrazovanja. Kako bi se takvo stanje prevladalo, problematika poticajnog školskog okruženja za interkulturalno učenje aktualna je tema suvremenog pedagoškog diskursa i literature.

Imajući na umu da su izvori interkulturalnog učenja višestruki i raznoliki, ističe se važnost uvođenja interkulturalizma kao dimenzije svakodnevnog funkcioniranja škole. Drugim riječima, promicanje interkulturalizma treba prožeti, ne samo poučavanje nastavnika, već sveukupna nastojanja škole. Vrijednosti, razvojni plan i pravila, vođenje i upravljanje, kurikulum, poučavanje i osposobljenost nastavnika, ozračje, sredstva i uvjeti učenja i poučavanja te suradnja, ukoliko su dobro osmišljeni, predstavljaju relevantna područja za promicanje interkulturalizma. Iz navedenog proizlazi potreba da nastavnici, pedagozi i drugi članovi škole, koji snose suodgovornost za stvaranje i unaprjeđivanje školskog okruženja pogodnog za razvoj interkulturalne kompetencije, permanentno promišljaju i preispituju je li i u kojoj mjeri je promicanje interkulturalizma obilježje sveukupnih nastojanja škole.

LITERATURA

Banks, J. A. (1988) *Multiethnic education: Theory and practice*, Boston, Allyn and Bacon.

Banks, J. A. (1995) *Handbook of Research on Multicultural Education*, New York, Simon and Schuster Macmillan.

Banks, J. A. (1999) *An introduction to multicultural education* (2nd ed.), Boston, Allyn and Bacon.

Bennett, J. M. & Bennett, M. J. (2001) *Developing Intercultural Sensitivity: An Integrative Approach to Global and Domestic Diversity*, The Diversity Symposium 2001., <http://www.diversitycollegium.org/pdf2001/2001Bennettspaper.pdf>, preuzeto 1. lipnja 2011.

Darragh, J. C. (2006) *The Environment as the Third Teacher*, ERIC, <http://www.eric.ed.gov/PDFS/ED493517.pdf>, preuzeto 1. lipnja 2011.

Fullan, M. (1993) *Change forces: Probing the depths of educational reforms*. London, New York & Philadelphia, The Falmer Press.

Gay, G. (2000) *Culturally responsive teaching: Theory, research, and practice*, New York, Teachers College Press.

Hernández, H. (1989) *Multicultural education. A teacher's guide to content and process*, Columbus, OH, Merrill.

Jagić, S. (2005) Etnocentrizam i sociodemografska obilježja u Hrvatskoj. *Acta Iadertina*, god. 2, str. 37-51.

Keast, J. & Leganger-Krogstad, H. (2006) Whole school issues of intercultural education and the religious dimension. U: Keast, J. (Ed.), *Religious diversity and intercultural education: a reference book for schools*, Council of Europe, pp. 75-80.

Lersch, R. (2005) Nastava kao čin ravnoteže: didaktičko-metodička razmatranja o novoj kulturi učenja prema idućem uvođenju obrazovnih standarda, *Pedagoški istraživanja*, Zagreb, god. 1, sv. 2(1), str. 85-99.

Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje (2010) Zagreb, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, <http://public.mzos.hr/Default.aspx?sec=2685>, preuzeto 1. lipnja 2011.

Perotti, A. (1995) *Pledoaje za interkulturalni odgoj i obrazovanje*, Zagreb, Educa.

Previšić, V., Hrvatić, N. i Posavec, K. (2004) Socijalna distanca prema nacionalnim ili etničkim i religijskim skupinama. *Pedagoški istraživanja*, 1(1), str. 105-119.

Rey, M. (1997) *Identités culturelles et interculturalité en Europe*, Genève, Centre Européen de la Culture/ACTES SUD.

Spajić-Vrkaš, V., Stričević, I., Maleš, D. i Matijević, M. (2004) *Poučavati prava i slobode*, Zagreb, Istraživačko-obrazovni centar za ljudska prava i demokratsko građanstvo, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Yeo, S. (2006) *Measuring organizational climate for diversity: A construct validation approach*. Doctoral Dissertation: Ohio State University. Preuzeto 1. lipnja 2011. s <http://etd.ohiolink.edu/send-pdf.cgi/Yeo%20Sheauyuen.pdf?osu1141677667>

THE PROMOTION OF INTERCULTURALISM IN SCHOOL ENVIRONMENT

SUMMARY

The affirmation of understanding and acceptance among members of different cultures represents one of the major tasks of the educational systems in modern democratic societies. Successful realization of that task implies the importance of promoting interculturalism as an important dimension of the entire educational activity.

Drawing on the assumption according to which educational institutions play important role in the formation of the intercultural understanding, values, attitudes and behaviours of its members, this paper discusses the issue of promoting interculturalism in the school environment. Based on a review of previous findings, different areas and features of educational activity are discussed as well as related assumptions for building a school as a place for intercultural learning.

KEY WORDS: *cultural diversity, intercultural education, interculturalism, school environment*

